

Heikki Smolander ja Katri Himanen¹

Ovatko faktat kohdallaan Metsä meidän jälkeemme -kirjassa?

Smolander H., Himanen K. (2020). Ovatko faktat kohdallaan Metsä meidän jälkeemme -kirjassa? Metsätieteen aikakauskirja 2020-10337. Puheenvuoro. 2 s. <https://doi.org/10.14214/ma.10337>
Yhteystiedot ¹Luonnonvarakeskus (Luke), Tuotantojärjestelmät, Kuopio
Sähköposti hessu.smolander@gmail.com
Hyväksytty 11.3.2020

Esa-Jussi Viitala arvioi Metsätieteen aikakauskirjassa (<https://doi.org/10.14214/ma.10303>) tietokirjallisuuden Finlandia-palkinnon 2019 voittaneen *Metsä meidän jälkeemme* -kirjan kehuvaan sävyyn. Viitala toteaa: ”*Toinen kirjan kantava ajatus on journalististen periaatteiden noudattaminen: esitettävien tietojen tulee olla paikkansa pitäviä, luotettavia ja todennettavissa. Tässä kirjoittajat onnistuvat varsin hyvin: kirjan keskeiset päätelmät nojaavat tutkimustietoon.*” Ja myöhemmin: ”*Kirjan antama kuvaus Suomen metsäpolitiikan seurauksista luontoympäristölle on kriittinen, mutta keskeiset faktat näyttävät olevan kohdallaan.*”

Olemme eri mieltä. Kirjassa olevat väitteet eivät kaikki ole totta. Journalististen periaatteiden noudattamisesta tai tutkimustiedon käyttötavasta kirjaa on vaikea kiitellä.

Journalistisiin periaatteisiin kuuluu tietolähteiden kriittinen arviointi sekä erityisesti kiistanalaisten väitteiden tarkistaminen. Yrjö Norokorpi kertoo kirjassa, että harsintajulkilausuman aikaan metsien loppuun kalutun kunnan väitettiin johtuvan harsinnasta mutta että syynä olisi oikeasti ollut toisen maailmansodan pakkohakkuut ja saksalaissotilaiden ”möyhennys”. Kirjoittajilta on jäänyt tarkistamatta, että harsintajulkilausuma nojasi ennen sotia tehtyihin valtakunnan metsien inventointeihin ja Risto Sarvaksen väitöskirjaan. Viimeksi mainitun aineisto on kerätty 1920- ja 1930-luvuilla käsitellyistä metsistä.

Samoin ristivalotusta olisi ollut mahdollista tehdä Erkki Lähteen väitteisiin. Kirjan mukaan hän, tultuaan Rovaniemelle vuonna 1970, kauhistui laajoja avohakkuita ja niiden heikkoa uudistumista. Näin varmasti oli. Kirja sivuuttaa kuitenkin Lähteen 1970- ja 1980-lukujen tutkimukset. Niissä Lähde osoitti, että johtamalla liiallinen vesi pois ja tekemällä metsämaahan kohoumia saadaan olosuhteet taimien juurtumiselle paremmiksi sekä taimien eloonjäänti ja kasvu paranemaan tuntuvasti.

Lähde teki ahkerasti valistustyötä metsäaurauksen käyttöönoton puolesta sille sopivilla kasvupaikoilla. Tämä työ näkyy nyt Pohjois-Suomen kasvuisina nuorina metsinä. Onko se hyvä vai huono asia, on arvostuskysymys. Joka tapauksessa nämä Pohjois-Suomen kasvuisat metsät ovat mittava hiilinielu.

Kirjan lopun viiteluettelo sisältää 329 kohtaa. Näiden joukosta löytyy kuitenkin vain 29 vertaisarvioitua julkaisua tai väitöskirjaa. Kirja nojaa siten pääosin haastatteluihin ja lehtilausuntoihin, ei niinkään julkaistuun tutkimukseen. Monista teemoista, esimerkiksi metsän käsittelyn vaikutuksista puuaineksen laatuun, olisi ollut löydettävissä vertaisarvioituja tutkimuksia. Teos olisi hyödyntänyt näitä, jos se olisi pyrkinyt parhaan mahdollisen tiedon välittämiseen. Sen sijaan tietoja on otettu sanomalehtiartikkeleista, hankkeiden loppuseminaariesityksistä tai muista kevyemmistä lähteistä.

Kirja viljelee puolitotuuksia. Suometsätaloutta käsitellessään kirjoittajat vetoavat Mika Niemiseen: *”Vaikka tutkimustietoa on ollut pitkään tarjolla, käytännön vesiensuojelutoimia tai siirtymistä jatkuvaan kasvatukseen ei ole tehty.”* Kuitenkin vesiensuojelutoimia on tehty, vaikkei tarpeeksi. Sen sijaan jatkuvasta kasvatuksesta suometsien käsittelyn ongelmien ratkaisuna ei ole vielä tutkimusnäyttöä. Luonnonvarakeskus käynnisti tutkimushankkeen aiheesta vasta vuonna 2017.

Tekijöiden mukaan metsästä voi tienata myös puita kaatamatta: *”Jokainen kansallispuistoihin, retkeilypalveluihin ja luontokeskuksiin sijoitettu euro tulee kymmenkertaisena yrittäjille takaisin.”* Silti meillä ei ole yrittäjävetoisia kansallispuistoja.

Marjat, sienet, ja mahla nostetaan kirjassa potentiaalisiksi tulonlähteiksi. *”Jos mustikan kilohinta on neljä euroa kilolta, mustikan taloudellinen arvo ylittää puuston arvon kiertoaikana. Mustikasta maksetaan tavallisesti hieman yli kaksi euroa kilolta.”* Sanomatta jää, että tuo kaksi euroa on työkustannus, jolla suomalaisia ei saa poimijoiksi, vaan poimijat lennätetään Thaimaasta.

Mahlasta ja pakurista kerrotaan saatavan jopa kymmenkertaiset tuotot hehtaaria ja vuotta kohden puuntuotantoon verrattuna. Tällainen voi olla mahdollista. Arvioimatta jää, paljonko tuotantomäärät ovat kasvatettavissa, ennen kuin markkinat korjaavat hintoja.

Edellä olemme esittäneet helppoja esimerkkejä kirjan puutteista faktojen tarjoajana. Olenaisimpien, kuten metsien kehitystä, hiilinieluja ja ilmastomuutosta tai peitteistä metsänkasvatusta koskevien väitteiden kriittinen tarkastelu ei onnistu lyhyessä kirjoituksessa.

Viitala toteaa kirja-arvionsa lopuksi: *”Kirja on ansiokas esimerkki siitä, kuinka tutkimustietoa voidaan hyödyntää asiapohjaisen argumentoinnin tukena, kun samalla pyritään pitämään kiinni journalistisista periaatteista.”* Jos tietokirjalta haluaa odottaa faktoja, sopii sanan *ansiokas* paikalle paremmin sana *varoittava*. Jos taas kirjaa arvioi pamflettina eli kiistakirjana, on sillä kiistattomat ansiot.